

Thực trạng tác động từ phong cách giáo dục của cha mẹ đến tính tích cực học tập của học sinh trung học cơ sở

Nguyễn Thị Hải Thiện*

*TS. Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

Received: 2/11/2024; Accepted: 12/11/2024; Published: 22/11/2024

Abstract: Based on the organization of the survey according to a unified and strict process, the study of the current situation has used many methods synchronously, helping to increase the accuracy and reliability of the collected information. The survey data has been processed and analyzed in many different ways, including qualitative and quantitative analysis, to produce results with high reliability and scientific value. The data collected from these methods have contributed significantly to the accuracy and scientificity of the research results on the current situation of parents' PCGD and its impact on the TCHT of secondary school students in Tay Ho district, Hanoi city.

Keywords: Students; active learning; educational style.

1. Đặt vấn đề

Ở lứa tuổi học sinh THCS, sự giáo dục gia đình, đặc biệt là cha mẹ có tác động rất lớn đến sự phát triển đối với con cái. Phong cách giáo dục của cha mẹ là một trong những nhân tố quan trọng đối với sự hình thành tính cách, ự thay đổi và phát triển tâm lý của con trẻ. Cách cha mẹ yêu thương, định hướng, dạy dỗ con trong từng giai đoạn đều có thể ảnh hưởng đến sự phát triển tâm lý, nhân cách và kỹ năng xã hội của trẻ nói chung và đến sự hứng thú, tính tích cực học tập của trẻ nói riêng. Cha mẹ có phương pháp giáo dục phù hợp sẽ là đòn bẩy để thúc đẩy sự phát triển các thói quen, tính cách tốt, kích lệ ham muốn khám phá và phát triển kiến thức, kỹ năng của con và góp phần nâng cao tính tích cực học tập của con. Việc nghiên cứu, phân tích cụ thể và chi tiết, làm rõ hiện trạng PCGD của cha mẹ và tác động của nó đến tính TCHT của học sinh THCS quận Tây Hồ, thành phố Hà Nội sẽ góp phần quan trọng vào việc xác định được phong cách giáo dục nào phù hợp nhất cho việc nâng cao tính tích cực học tập của học sinh, từ đó giúp cha mẹ học sinh có ý thức điều chỉnh phong cách giáo dục của mình đáp ứng với tâm lý lứa tuổi và nâng cao tính tích cực học tập của học sinh THCS trong bối cảnh hiện nay.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Tổ chức khảo sát

* **Địa bàn khảo sát:** Các trường THCS quận Tây Hồ, thành phố Hà Nội.

* **Mục đích khảo sát:** Thu thập, xử lý, phân tích, đánh giá các thông tin thu được về thực trạng PCGD của cha mẹ và tác động của nó đến tính TCHT của học sinh THCS quận Tây Hồ, thành phố Hà Nội.

* **Nội dung khảo sát:** Khảo sát các nội dung về thực trạng PCGD của cha mẹ và tác động của nó đến tính TCHT của học sinh THCS quận Tây Hồ, thành phố Hà Nội.

* **Khách thể khảo sát:** Khảo sát được thực hiện với 315 HS thuộc 3 trường THCS quận Tây Hồ. Trong đó, nam chiếm 48,3%, HS là nữ giới chiếm 51,7%; 285 cha mẹ học sinh (138 nam giới và 147 nữ giới).

* **Phương pháp tiến hành:** Để triển khai các nội dung nghiên cứu trong giai đoạn này, các phương pháp nghiên cứu sau đã được sử dụng: Phương pháp chuyên gia, phỏng vấn sâu và thống kê toán học.

2.2. Kết quả khảo sát

2.2.1. Thực trạng phong cách giáo dục độc đoán của cha mẹ tác động đến tính TCHT của học sinh THCS

Phong cách giáo dục độc đoán từ phía cha mẹ có thể ảnh hưởng đến tính tích cực trong học tập của học sinh THCS, gây áp lực không cần thiết và giảm sự tự tin của HS. Tác giả khảo sát và thu được kết quả như sau:

Qua khảo sát cho thấy CMHS cho rằng PCGD độc đoán của cha mẹ ít tác động đến tính TCHT của học sinh THCS (điểm TB 1,47), và HS đánh giá PCGD độc đoán không có tác động đến tính TCHT của HS với điểm TB 1,40.

Trong đó, CMHS đánh giá cao những tiêu chí có tác động đến tính TCHT của HS như: “Bố mẹ không cho phép con có nghi ngờ về các quyết định mà họ đưa ra (điểm TB 2,12); Bố mẹ đặt ra các yêu cầu và nếu con không làm theo thì sẽ bị trừng phạt (điểm TB 1,99) và Bố mẹ yêu cầu con phải tuân thủ những kỳ vọng của họ như một dấu hiệu tôn trọng sự phụ thuộc vào bố mẹ” với điểm TB 1,46.

Trong đó, HS cho rằng “Bố mẹ yêu cầu con phải tuân thủ những kỳ vọng của họ như một dấu hiệu tôn trọng sự phụ thuộc vào bố mẹ” với điểm TB = 1,66, sau đó là “Bố mẹ dùng lời lẽ và các quy định để chỉ dẫn các việc của con cái trong gia đình” với điểm TB = 1,64 là 2 tiêu chí đánh giá có tác động đến tính TCHT của HS.

Theo ý kiến của cô Đ.L.H, GV hỗ trợ tư vấn học đường (THCS Quảng An): “Một trong những đặc trưng của PCGD độc đoán là *trừng phạt con nghiêm khắc*; những bậc cha mẹ độc tài có thói quen sử dụng đến các hình phạt thể xác như dùng đòn roi. Thay vì kỷ luật tích cực, cha mẹ phản ứng gay gắt với con khi các quy tắc không được tuân theo như ý. Đặc biệt là không cho con quyền lựa chọn trong đó cả môn học. Kiểu cha mẹ theo phong cách độc đoán không cho con được quyền lựa chọn. Các quy tắc được đặt ra thậm chí khi con chưa nắm bắt được và càng không có quyền phản đối”.

2.2.2. Thực trạng phong cách giáo dục dân chủ của cha mẹ tác động đến tính TCHT của học sinh THCS

Qua khảo sát cho thấy các CMHS và Hs đều đánh giá PCGD dân chủ có tác động đến tính TCHT của HS với điểm TB = 2,58 (đánh giá của CMHS) và 2,57 (đánh giá của HS).

Trong đó, các CMHS và HS đều đánh giá cao ở tiêu chí “Bố mẹ luôn chỉ bảo cho con làm những điều hợp lý” với điểm trung bình 2,75 (đánh giá của CMHS) và điểm trung bình 2,69 (đánh giá của HS), sau đó là “Bố mẹ mong muốn con cái làm theo ý thức của họ nhưng bố mẹ cũng sẵn sàng lắng nghe và trao đổi các ý kiến của con” với điểm trung bình 2,69 (đánh giá của CMHS) và 2,66 (đánh giá của HS).

Với tiêu chí “Bố mẹ định hướng rất rõ ràng việc con phải làm, nhưng bố mẹ thông cảm nếu con không đồng ý với họ” có điểm trung bình 2,58 (đánh giá của CMHS) và 2,66 (đánh giá của HS).

Một số tiêu chí đứng thứ bậc thấp hơn tuy nhiên vẫn nằm trong nhóm phong cách có tác động tích cực của HS như:

“Khi đặt ra quy định, bố mẹ luôn trao đổi với con lý do viáo lại quy định như thế; Bố mẹ xem xét ý kiến của con nhưng không phụ thuộc hoàn toàn vào nó khi đưa ra quyết định trong gia đình; Bố mẹ thiết lập

các quy định cho con trong gia đình, song đồng thời họ cũng linh động điều chỉnh các quy định này theo ý kiến của con cái”.

Như vậy, nhìn tổng thể các kết quả trình bày cho thấy, PCGD dân chủ có tác động đến tính TCHT của HS.

2.2.3. Thực trạng phong cách giáo dục tự do của cha mẹ tác động đến tính TCHT của học sinh THCS

PCGD tự do từ cha mẹ có thể ảnh hưởng đến tính TCHT của học sinh THCS bằng cách tạo điều kiện cho sự sáng tạo, sự tự chủ và khả năng tự quản lý, từ đó thúc đẩy sự phát triển toàn diện của họ trong hành trình học tập. Tác giả khảo sát và thu được kết quả như sau:

Bảng 2.1. Thực trạng PCGD tự do của CM tác động đến tính TCHT của học sinh THCS

TT	PCGD của cha mẹ	Đánh giá của cha mẹ			Đánh giá của HS		
		Điểm TB	Độ lệch chuẩn	TB	Điểm TB	Độ lệch chuẩn	TB
1	Bố mẹ tôn trọng ý kiến của con như ý kiến của bố mẹ	2,62	0,490	2	2,59	0,610	1
2	Bố mẹ luôn cho con biết các yêu cầu của mình đối với con, nhưng vẫn đề con thoải mái trao đổi với bố mẹ về các yêu cầu đó	1,96	0,930	8	2,56	0,780	3
3	Bố mẹ ít khi chỉ dẫn cho con nên làm cho đúng, để con tự làm theo ý mình	1,83	0,930	9	1,90	0,800	10
4	Trong quá trình đưa ra các quyết định trong gia đình, bố mẹ thường xem xét những mong muốn của con cái	1,68	1,050	11	1,85	0,820	11
5	Bố mẹ cho phép con tự quyết định về mọi thứ của con	1,81	0,910	10	2,07	0,730	5
6	Bố mẹ cho phép con tự quyết định hầu hết mọi việc của con mà bố mẹ ít đưa ra định hướng	2,00	0,640	6	1,92	0,860	9
7	Bố mẹ cho rằng họ không có trách nhiệm chỉ dẫn hành vi cho con	1,98	0,640	7	1,96	0,780	8
8	Bố mẹ cho phép con có ý kiến riêng về các việc trong gia đình, và nói chung bố mẹ cho con tự quyết việc của con	2,28	0,960	4	1,98	0,800	7
9	Nếu bố mẹ đưa ra một quyết định làm con bị tổn thương, thì họ sẵn sàng trao đổi với con về quyết định đó	2,66	0,850	1	2,58	0,810	2
10	Bố mẹ cho con cái tự kiểm soát hành vi của con	2,57	0,820	3	2,45	0,180	4
11	Bố mẹ cho phép con tự quyết định về mọi thứ của con	2,18	0,580	5	2,07	0,730	5
Điểm TB chung		1,90			1,94		

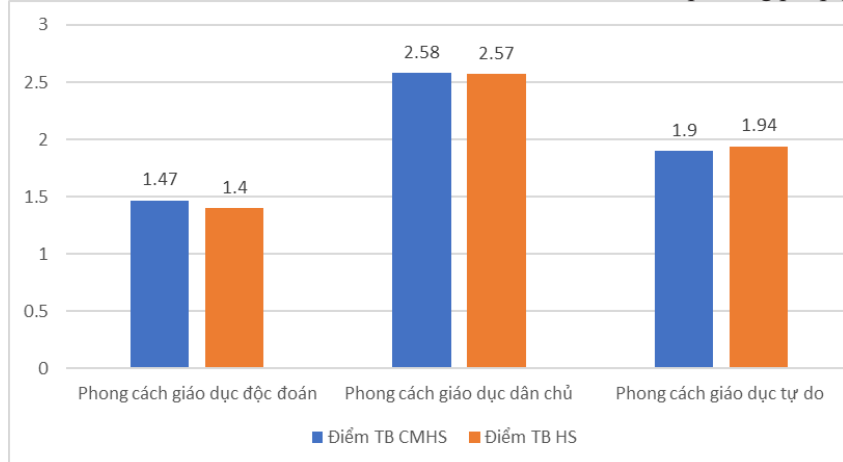
Kết quả từ bảng khảo sát cho thấy các CMHS và HS đều đánh giá PCGD tự do ít có tác động đến tính TCHT của HS với điểm TB = 1,90 (đánh giá của CMHS) và điểm TB = 1,94 (đánh giá của HS)

Trong đó, các CMHS và HS đều đánh giá cao ở tiêu chí: “Nếu bố mẹ đưa ra một quyết định làm con bị tổn thương, thì họ sẵn sàng trao đổi với con về quyết định đó” với điểm TB = 2,66 (đánh giá của CMHS) và điểm TB = 2,58 (đánh giá của HS), sau đó là “Bố mẹ tôn trọng ý kiến của con như ý kiến của bố mẹ” với điểm TB = 2,62 (đánh giá của CMHS) và điểm TB = 2,59 (đánh giá của HS).

Tiêu chí “Bố mẹ cho con cái tự kiểm soát hành vi của con” có điểm TB = 2,57 (đánh giá của CMHS) và điểm TB = 2,45 (đánh giá của HS).

Kết quả từ bảng khảo sát cho thấy rằng học sinh đánh giá cao khía cạnh “Sự độc lập trong quản lý hành vi của con do bố mẹ cho phép”. Đối với các mặt tích cực trong gia đình, các em đều nhận thấy và đánh giá cao sự tôn trọng mà bố mẹ dành cho con cái. Những phát biểu từ các cuộc phỏng vấn sâu cũng làm nổi bật điều này: “Mẹ thường la mắng kh thấy phòng em bữa bộn nhưng em hiểu rằng mẹ chỉ quan tâm em, yêu em nên với như vậy (em M, học sinh nữ, lớp 9). Mặc dù có em trai nhỏ, nhưng bố mẹ vẫn luôn dành thời gian để quan tâm đến việc học tập và bạn bè của em” (Em K, học sinh nam, lớp 8, THCS Quảng An)

2.2.4. Nhận định chung về thực trạng PCGD của cha mẹ tác động đến tính TCHT của học sinh THCS

Biểu đồ 2. 1. Đánh giá của CMHS, HS về PCGD của cha mẹ đến tính TCHT của học sinh THCS quận Tây Hồ, thành phố Hà Nội

Kết quả khảo sát cho thấy, cả cha mẹ học sinh và học sinh đều đánh giá cao sự áp dụng của phương pháp giáo dục dân chủ hơn là giáo dục độc đoán và tự do. Mức độ sử dụng phương pháp giáo dục độc đoán thấp nhất (Điểm trung bình của CMHS là 1,47 và của học sinh là 1,40). Điều này cho thấy CMHS và HS đánh giá rằng, cha mẹ không nên sử dụng phương pháp giáo dục độc đoán. Trong đó, PCGD

tự do (ĐTB của CMHS là 1,90 và của HS là 1,94) có mức độ đứng thứ hai sau PCGD dân chủ. PCGD dân chủ có ĐTB cao nhất ở mức độ (2,58 kết quả đánh giá của CMHS và 2,57 kết quả đánh giá của HS)

3. Kết luận

Kết quả khảo sát PCGD của cha mẹ hiện nay nổi bật ở 3 PCGD trong đó phong cách dân chủ chiếm ưu thế trong mối tương quan với tính TCHT của học sinh, sau đó là PCGD tự do và PCGD độc đoán. Học sinh đánh giá cha mẹ dành nhiều thời gian, tin tưởng, lắng nghe và trao đổi cùng con thì càng dân chủ. Tính TCHT của HS thể hiện đa dạng quan phương pháp học, HS có ý thức, sự chủ động trong học tập, HS có sự vận dụng trong học tập. HS có sự vận dụng trong học tập. Tuy nhiên, ý thức học tập của học sinh hiện nay được đánh giá ở mức độ trung bình, đa phần học sinh chưa thực sự chủ động, ý thức học tập chưa được duy trì bền vững, đa số HS chỉ ý thức khi chuẩn bị đến kỳ thi. Đặc biệt ít HS thể hiện tốt khả năng vận dụng kiến thức học tập. Kết quả nghiên cứu chỉ ra rằng, tồn tại mối liên hệ thuận giữa PCGD dân chủ của cha mẹ và phong cách giáo dục tự do với tính tích cực trong học tập của học sinh. Đặc biệt, phương pháp giáo dục dân chủ có mối tương quan chặt chẽ hơn với tính TCHT của học sinh THCS so với phương pháp giáo dục tự do. Ngược lại, phương pháp giáo dục độc đoán lại có mối tương quan nghịch với tính tích cực trong học tập của học sinh.

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Thị Ngọc Bé, Nguyễn Thị Lan Oanh, Phạm Thị Thúy Hằng, Mai Thị Thanh Thủy và Nguyễn Thị Hà (2020), *Mối quan hệ giữa phong cách giáo dục của cha mẹ và trầm cảm ở học sinh THCS*, Educational Sciences, 2020, Volume 65, Issue 4C, pp. 162 – 171.

2. Đỗ Thị Công, *Tính TCHT môn tâm lý học của sinh viên Đại học sư phạm Hà Nội*

3. Lưu Song Hà (2008), *Cách thức cha mẹ quan hệ với cn cái và hành vi lệch chuẩn của trẻ*. Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội

4. Đào Lan Hương (2000), *Nghiên cứu sự tự đánh giá phù hợp về thái độ học toán của sinh viên cao đẳng sư phạm Hà Nội*, Luận án Tiến sĩ.